

Universal Declaration of Human Rights - Susu

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

ADAMA XAFE RAFALE SARIYEE DENTEGE

[Preamble]

A kolon fera, ibunadama xa lasiriya nun axa adamaya xafe rafale non findixi yeteralui tigitigira, a bara masen won be, a tinxinyi nun boŋe sa bara senbe soŋo dunuya birin kui.

A kolon fera, adamaya xafe sariyee mu mabanbanxi han to i bunadama yira, nafe nanijne xi funmalaya, gere, gbaloe nun misikine ya mu ŋonma. Kono xabirin bara na sariyee ratinme, gbaloe ŋonmane, gere ŋon, funmalaya nun misikine ya ŋon. I bunadamaya bara rasabati nate mui.

A kolon fera, adamaya xafe rafale sariyee rasabatife findixi fe fanyi nan na, alanma ibunadamaya xun xa magaga mange sanyi sariyela yira.

A kolon fera, a pamanee xa xanunteya senbe sofe e bore tagi, sugandi fanyi nara.

A kolon fera, a O.N.U. xa masenyi, i bunadamaya sariyee tigitigi rasabati fe findixi xaxili fanyi nan na, alanmane: gine nun xame xa suxu laxale keren, a xa masen e be, pama xa yiriwe senbeteyafe sabui gbegbe lanxi e tan ma.

A kolon fera a pamanee naxe birin manaxi O.N.U. kui e bara nete tongo adamaya xafe rafale sariyee ratinme fera, na niye mane ibunadamaya xa mabanban.

A kolon fera a birin lanmafe nara yi sariyee nun yi yetera lui tide gbofe, na nomanee a niyede layidi ratinme.

Malanyi xungbe bara amasen

pamanee xa yi masenyi adamadi suxukima pama nun pamanee birin yira alako a lufera xun dee birin sondonyi ma xaranyinun lonni sabura, na binye nun sariyee rasabatifera pamanee kui nun a farima.

Sariye singe (1)

Adamadie birin barixine e lan yeteralui kui, yete kolonyi nun yete suxu kima. Fondoe nun faxamui na e be boresuxu kima bariboreya fanyi kui.

Sariye firinde (2)

Kankan noma a tukude yi sariyee ra, ana dangi nara fisamanteya yo man mu luma mixi be akelide sabura, axa boxi rapereki sabura yegeti keren mu naxan kui a siŋoŋoŋo kima, fate ŋingi kima, a xui kima, a fere kima, a dine kima na sa fatan pamanee ra xanamu pama ndee ra, fere kima xanamu kigbete nana sa fatan dedera kono naxan nne nde bun xanamu dansaxi naxan xa yeteralui ma.

Sariye saxande (3)

Baloe wayibiya birin be, marafulunyi nun xaxilisa.

Sariye naninde (4)

Ndende mulan alu konyiya nun naxankate kui. Konyiya nun ibunadama sare bara raton akeŋa birin ma.

Sariye sulinde (5)

Naxankate nun tɔre mu sama ndende fari. Xanamu yayixare naxan mulan ibunadama be.

Sariye senninde (6)

Kankan xa adamaya daxe axa kolon yire birin.

Sariye soloferende (7)

Adamadi birin lan sariye kui e man birin lan e xun xa magaga sariye yi keɲa keren.

Sariye solomasaxande (8)

Bɔɔxi sariye banxidɛ lan eka ibunadama keren keren ma xun magaga fee ma naxe bara tuxunsan.

Sariye solomananinde (9)

Ndende mulan a suxu tɔɲɛɛ kui, amakankan xanamu bɔɔxi ma xandi ama.

Sariye funde (10)

Awayibiyaxi ibunadama xafe xa yaxandi alaxinera, alankenemaya kiti banxi tinxinyira, ayo nun ayalagi waxan naba.

Sariye fu nun keren nde (11)

1. Xa sikenteya bara rasiga adamadi ndema fe kobi rabafe nde xunma, naxankate yo mu daxe a be sinden fo na fe yegi.
2. Mixi yo mulan axa makankan fendema naxan murotɔnxi bɔɔxi sariye kui. Naxankete gbete fan mu dɔɔɔ ama naxan dangi yi fera ba temui naxankatera.

Sariye fu nun firinde (12)

Birin nun a yetekan xafe rapereki nara. Mixi niya mu naxan yama. A na findi axa denbaya xafera, a lingira xa fera, xanamu a hayie xafera naxan a niɲema axa xɔɣeya nun a xa lasiriya nu mabere. Awayibiyaxi ibunadama be, sariye xa a xun magaga na fee ma.

Sariye fu nun saxannde (13)

1. Awayibixi mixi be axa a sabatide sugandi anun axa ɲere a sagora.
2. Adamadi birin nɔma kelide a baride a sa sabati bɔɔxi gbete ma. A man gbilen xa ma gbilenfe.

Sariye fu nun naninde (14)

1. Xɔɔ rɔe kui, daxe adamadi birin be, axa siga bɔɔxi gbete ma naxan nɔma arasene de alako axa axun na kisi.
2. Na sariye daxe exa raba tinxinyi fari, kirae fari naxan aniɲema adamadi mulu tɔɲɛɛ kui O.N.U. sariye tɔnyi dɔɔxi naxe ra.

Sariye fu nun sulinde (15)

1. Adaxa adamadi birin be sɔɔ de fe ya xa i mini a be.

2. Ndende mu daxa ixa ratɔn i sɔtɔ de xa fera, xanamu iratɔnfe sɔtɔde masara fera.

Sariye fu nun senninde (16)

1. Xa gine nun xame bara suda kamali, adaxa e xa futi raso e tagi, na mufa siɲɔɲɔɲa ma, baride fema, xanamu dine fema. A man daxa e be, e yete xa denbaya rasabati. E man lan sariye kima futi kui nun futi galife kui.

2. Futu mu noma sode fo gine nun xame lan fe keren ma.

3. Nama xunde singe lanxi denbaya nan ma, adaxa na denbaya xun xa makanta jama nun mangasanyi yira.

Sariye fu nun solofere nde (17)

1. Mixi nalu a keren ma xanamu jama nde kui, awayibiya xi a sɔtɔde xa lu a sago.

2. Funmalaya nde yo mulan axa adamadi sɔtɔse yira.

Sariye fu nun soloma saxan nde (18)

Adamadi birin lan axa axa mapɔɲɔɲɔɲi masen a sagora, a xaxili rawali, a so dine a sagora. Na sariyee noma a nijede adamadi dine masara, a noma denxeniya de a keren xanamu jama yama lonni nun namunye sabura.

Sariye fu nun solomanani nde (19)

Adaxa adamadi birin be axa afondo fe masen. Nakui a mulan axa tɔɲe mafixe nde sɔtɔ. Na fondo fe masenye noma rabade naninyi yo mulu ama, a fa findi xibaru fenfera, amasɔtɔfera, xanamu ara wundan fera keɲa mɔli birin na.

Sariye mɔxɛɲɛnnde (20)

1. Adaxa adamadi birin be axa lan malanyi, xanamu malanyi xunde nde bɔɲe sa naxan kui.

2. Ndende mu karaxan ma sofera lanxunde nde yama.

Sariye mɔxɛɲɛnnun keren nde (21)

1. Adaxa adamadi birin jiya xalu axa bɔxi rapɛɛɛfe kui, a findi i yetera xanamu mixi gbete naxan sugandixi.

2. Adaxa adamadi birin be axa mangasanyi wali sɔtɔ a bari bɔxi ma ta girasa yo mu naxe.

3. Nama waxɔnfe lanma axa masen sugandi tinxinxi kui, naxan nabama temui-temui ma, birin lan sugandi naxan kui, kundo sugandi xanamu sugandi lankene maya xi matexetenyi mu naxan kui.

Sariye mɔxɔɲɛn nun firin nde (22)

Wayibiya nara jamanɛ mixi birin xun xa makanta, na findixi daxamuife, dɔxɔboreya nun lonni ratinme sabu nan na. Na fee birin fatanma bɔxi diexa duruxɔtɔɛ nun xanunteya luti naxan na e nun bɔxi gbete safera bɔxi yayilanki fari nun a daxamuie.

Sariye mɔxɔɲɛn nun saxan nde (23)

1. Wali, nun mixi waxɔn wali sugandi fe wayibiya xi birin be. Birin ma lan wali munafanyi kui, aman daxa a xun xa makanta wali sɔtɔtareya ma.

2. Adaxa birin be fisamanteya mu naxan yama, a mu sundi sɔtɔ axa wali bere ma.

3. Ndende walima, awayibiyaxi a be axa musundi soto naxan noma axa denbaya bun tide, a yigi nun binye sa ma, a man no a malide sabu gbetee soto fera naxan ibunadama xafe makanta ma.

4. Adaxa adamadi birin be axa waliksee xa lanxunde nde yayilan e xa munafanyi xun magaga fera.

Sariye moxeɲen nun naninde (24)

Malabui nun naxe-naxe daxa adamadi birin be a man daxa a be axa wali temui xa sugandi, malabui waxatie xa lu a be a naxee sare soto ma.

Sariye moxeɲen nun suli nde (25)

1. Adaxa adamadi birin be axa sabati soto alako axa santeya xa makanta. A tan nun axa denbaya xa yiriwe soto donse fe kima, sosefe, lingirafe, saribafe anun ibunadama xafe yayiba fe nax an fan a be. A xun xa makanta xa bara fura, xa lanyuri bara a soto, xa bara fori, xa muna walide, xa kape gine nora xanamu fere yo muna ayi naxan axa mantoroli bama.

2. Mali wayibiyaxi ne dingeya be nun dimediya be. Dimedi birin lan axa meni keɲa keren, a fa soto futi kui xanamu a fari ma.

Sariye moxeɲen nun seni nde (26)

1. Adamadi daxa axa matinxin; na matinxinyi daxa axa sa birin sago naxan findi dimedi xunxurie nun a matexie xaran fera. Xarande banxi xunde singe sofe findixi tekunon na. Yamakota xaranyi nun yirawali xaranyi lanma axa rayiriwa. Lɔnni banxinde xungbe wayibiya xi birin be, birin nun a xaxili bere.

2. Lɔnni lan axa senbe fi adamayama amakenen, a senbe fi ibunadama xa wayibiyae ma. Alan, axa faxamui, di ɲe, marafanyi rasoneya pamanee tagi, sie birin tagi, dine xundee tagi nun O.N.U. malanyi xa walie rasabati fe boɲe sa kui.

3. Adaxaxine di kanyie be e xa xuri sugandi e naxan fima e xadie ma.

Sariye moxeɲen nun solofere nde (27)

1. Adaxa adamadi birin be a so pama xa lɔnni yayibafe a yetera. Abelexe rawalie tone soto yamakota walie nun munafanyie naxe minima a kui.

2. Adaxa birin be axa xaxili rawali, a belexe rawali nun yamakota walie munafanyi xun magaga naxee yayilan fe fatanxi atan na.

Sariye moxeɲen nun solomasaxan nde (28)

Adaxa adamadi birin be axa a fondo rasiga yi sariyee ratinme fe xon pamanee kui nun a farima.

Sariye moxeɲen nun solomanani nde (29)

1. Lanle rakamali daxi na ibunadama be axa pama kui, pama naxan findi axa adamaya a nun axa yeteralui sabura.

2. Sariyee dande saxine adamadi birin be axa maraba, a nun axa yeteralui rasabati kui, na nan anijema axa na maraba anun axa yeteralui mabanban sadxoɲe mixi gbete ra alako taxasi nun yiriwe sabati ma pama kui kinaxe naxan a yete ra.

3. Na wayibiyae nun na yete ralui mu noma rabade muku O.N.U. waxonfe nun axa sariyee saxie xanbi.

Sariye tongosaxan nde (30)

Sariye nun wayibiya yo muna yi masenyi xungbe kui naxan kiraya nde masenxi namanε be, malanyi xanamu mixi nde be naxan anijema axa kewali nde raba naxan sabui noma mayibiya e nun sariyee naxee masen xi nee xunnakanade.
